

Uit de autobiografie van de auteur: *No Leading Lady* (1968)

Op een dag had ik ineens een idee voor een roman.

Het gebeurde tijdens een strandvakantie in Bognor, toen we als altijd op de boulevard zaten te kijken naar de drommen die langsliepen.

Ik keek naar die eindeloze stroom mensen en begon er willekeurig gezinnen uit te pikken en me voor te stellen wat voor leven ze thuis leidden, wat de hoop en ambities van de vaders waren, of de moeders trots waren op hun kinderen of in hen teleurgesteld waren, welke kinderen zouden slagen in het leven en welke geen eigen initiatief zouden vertonen waardoor er niets van hen zou terechtkomen. Er stroomde een eindeloze stoet gezichten langs die je nog nooit had gezien en ook nooit meer zou zien, maar gedurende een ogenblik, terwijl ze langs je zitplaats liepen, zag je hen scherp als individuen, en af en toe wekte er één een vonk belangstelling die in je geheugen bleef smeulen nadat ze waren verdwenen.

Ik begon de drang te voelen er een willekeurig gezin uit te pikken en een verzonnen verhaal op te bouwen over hun jaarlijkse vakantie aan zee.

Het kon geen toneelstuk zijn. Het was geen verhaal dat zich voor het theater leende, en bovendien was het afgelopen met toneelstukken.

Het zou een roman moeten zijn, maar al mijn eerdere pogingen om een roman te schrijven waren in de prullenbak beland. Mijn woordenschat was ontoereikend ge-

weest. Ik was de draad kwijtgeraakt door te zoeken naar onbekende woorden die ik nog nooit had opgeschreven, waardoor ik was vastgelopen en verward en gefrustreerd was geraakt. Maar nu zou ik niet schrijven met het oog op een publicatie. Zelfs als het afkwam, zou ik het nooit aan een uitgever laten zien en een volgend fiasco riskeren.

Ik wilde schrijven omwille van het schrijven, en ik begon op een avond in mijn hotelkamer. Ik liep al snel tegen hetzelfde oude probleem op dat me eerder had dwarsgezeten toen ik me aan het schrijven van een roman had gewaagd. Ik begon mijn hersenen te pijnigen om woorden te zoeken, en de woorden die ik vond, pasten niet bij elkaar. Ik was nu slechter af, want ik moest het stellen zonder de hulp van mijn woordenboek en synoniemenboek.

Na enkele vruchteloze pogingen begon ik me af te vragen of ik met al mijn eerdere pogingen de plank soms finaal had misgeslagen. Ik wilde schrijven over eenvoudige, ongecompliceerde mensen die normale dingen deden, en daarvoor zocht ik naar bloemrijke taal en hoogdravende woorden. Er kon duidelijk het best over deze mensen worden geschreven met de eenvoudige, ongecompliceerde woorden die ze zelf zouden gebruiken om hun gevoelens en avonturen te beschrijven. Ik besloot het op die manier te proberen, me te beperken tot de bescheiden voorraad woorden waarover ik beschikte en te kijken of die de klus zouden klaren. Het zou misschien geen boek opleveren dat iemand zou willen lezen, maar het zou mijn potlood bezighouden en mijn lege avonden vullen.

Het was een simpel verhaal, zo simpel dat ik nooit zo brutaal zou zijn geweest om het te gebruiken als ik het voor iemand anders dan mezelf had geschreven. Een klein gezin uit de periferie van Londen op hun jaarlijkse vakantie van twee weken in Bognor: man en vrouw, een

volwassen dochter die voor een kleermaakster werkt, een zoon die net is begonnen op een kantoor in Londen, en een jongere jongen die nog op school zit. Het was een verslag van dag tot dag van hun vakantie, van hun laatste avond thuis tot de dag waarop ze hun koffers hebben gepakt om weer naar huis te gaan; hoe ze elke ochtend hun sjofele pension verlieten en naar zee gingen, hoe de vader hoop voor de toekomst putte uit de kortstondige verlossing van zijn eentonige werk, hoe de kinderen romantiek en avontuur vonden, hoe de moeder, die bang was voor de zee, de anderen probeerde te laten denken dat ze ervan genoot.

De realistische schrijfstijl ging me aanvankelijk niet gemakkelijker af dan de oude doorwrochte stijl. Het was moeilijk om de gewoonte af te schudden van het zoeken naar indrukwekkende woorden en intelligente manieren om iets te zeggen. Maar ten slotte braken er enkele doodgewone woorden door een impasse heen en na verloop van tijd begon het zo soepel te gaan dat ik per avond meer schreef dan ik ooit had gedaan.

Schrijven in deze stijl had zijn eigen valkuilen. Als je te simpel werd, verviel je tot platitudes en kreeg het schrijven een soort omgekeerde verwatenheid. Als je de opgave om eenvoudige personages te creëren overdreef, werden ze te klein en begon je hen te bevoogden. Het kostte tijd om het verhaal in balans te brengen. In het begin keek ik neer op de mensen over wie ik schreef, daarna sloeg ik te ver door naar de andere kant en merkte ik dat ik naar hen opkeek. Pas toen ik hen werkelijk had leren kennen kon ik ontspannen met hen meelopen, zij aan zij.

Het verhaal was zo aantrekkelijk omdat ik geen opzet had gemaakt en nooit wist wat er in het volgende hoofdstuk zou gebeuren tot ik daaraan toe was. Daardoor bleef ik met de personages meeleven, omdat ze elke avond wan-

neer ze naar bed gingen even weinig wisten over wat er de volgende dag zou gebeuren als ik wanneer ik de lamp op mijn bureau uitdeed en zelf naar bed ging. Toen het af was noemde ik het *Twee weken weg*.

Ik had mezelf de hele tijd voorgehouden dat ik alleen voor mijn eigen ogen schreef, zonder het geringste voornemen om het aan een uitgever te laten zien. Als dat ergens door mijn hoofd had gespeeld, had ik er niet zo van genoten om het te schrijven. Maar toen het af was, verlangde ik er onwillekeurig naar het aan iemand te laten zien om erachter te komen wat die ervan vond. Toen ik het doorlas leek het of het was geschreven in kindertaal, maar niet voor kinderen geschikt was. Het had geen zin om het aan te bieden als kinderboek, maar ik kon niet bedenken wat voor volwassenen het zouden kunnen pruimen.

Victor Gollancz had *Journey's End* uitgegeven en was de enige uitgever die ik persoonlijk kende. Maar Gollancz was een intellectueel en een perfectionist. De romans die hij uitgaf werden door recensenten geroemd om hun fraaie literaire eigenschappen, en als ik hem *Twee weken weg* gaf, zou het lijken of ik een leeuw een zuurtje aanbood. Maar ik had niets te verliezen. Mijn aandeelkoers als schrijver stond op nul, en door mijn recente fiasco's met toneelstukken was ik immuun voor teleurstellingen. De roman hield zich aan dezelfde formule die ik had gebruikt in die toneelstukken: dezelfde doodgewone mensen, hetzelfde alledaagse verhaal. Ik trok een zeer zware wissel op onze vriendschap door het manuscript naar Gollancz te sturen, maar ik wist dat hij het zelf zou lezen en dat wat hij er maar van vond onder ons zou blijven. Ik kende hem goed genoeg om er zeker van te zijn dat ik in veilige handen was.

Ik wachtte filosofisch af tot ik de roman zou terugkrijgen met een vriendelijk spijtig briefje, maar de brief die hij

me stuurde was de grootste verrassing die ik ooit heb gehad. 'Dit is kostelijk,' waren zijn eerste drie woorden, en ze waren net een straal zonlicht na maanden in een donkere kamer. Het was een prachtige brief. Je bent erop bedacht dat uitgevers en theaterdirecteuren voorzichtig en ingetogen zijn, maar Victors brief vertoonde niets daarvan. Zijn enthousiasme was absoluut. 'Ik wil het graag uitgeven,' zei hij. 'Ik zou geen woord veranderen.'

En hij heeft het uitgegeven, precies zoals het was geschreven, en de recensies waren fantastisch. 'Een heerlijke roman,' zei de *Daily Telegraph*. 'Een klein meesterwerk,' zei de *Sunday Express*. 'Betoverend,' zei een ander. Het was een herhaling van *Journey's End*.

En het publiek, dat niets had willen weten van een soortgelijk verhaal dat als toneelstuk was geschreven, ging erop af alsof het warme broodjes waren. De eerste druk was binnen een week uitverkocht: 10 000 boeken, even snel als ze werden gedrukt, 20 000 in een maand. Een Amerikaanse uitgever publiceerde het in recordtijd. Daar kreeg het dezelfde overdreven recensies en verkocht het even goed als in het Verenigd Koninkrijk. Het werd aangekocht voor Duitsland, Frankrijk en de Scandinavische landen, Italië en Spanje; uiteindelijk werd het door bijna evenveel Europese landen gekocht als *Journey's End*.

Joost mag weten waarom het aansloeg. Voornamelijk misschien omdat het zo'n leesbaar verhaal was, zonder gewichtigheid of pretenties, en omdat het een verhaal was dat nog nooit was geschreven. Een meisje uit New York schreef dat ze er elke ochtend in las op de pont die haar over de Hudson River naar haar werk in de stad bracht en dat ze zich daardoor heel warm en blij voelde.

Ik had zelf de indruk dat ik alleen een voltreffer kon scoren als ik dat niet probeerde. Ik had het niet geprobeerd

met *Journey's End*. Ik had eraan gewerkt om de winteravonden door te komen, zonder enig idee om het te laten opvoeren. Ik had mijn uiterste best gedaan op de twee toneelstukken die erop waren gevolgd, en die waren allebei een afgang geweest. Ik deed niet langer mijn best omdat het niet meer loonde, schreef een roman als tijdverdrijf en ik was weer een doorslaand succes.

Als ik het nuchter bekeek vond ik niet dat de roman iets had gedaan om me er als professioneel auteur bovenop te helpen. Je kon niet leven van de sporadische meevallers die zich blijkbaar alleen voordeden wanneer je voldoende fiasco's had verzameld om het niet meer te willen proberen. Ik had mijn vingers gemeen gebrand aan pogingen om een zonderling succes in het theater te laten volgen door andere toneelstukken en ik wilde geen herhaling daarvan riskeren. Als ik zou proberen munt te slaan uit het succes van mijn eerste roman door een volgende in elkaar te draaien, zouden de recensenten waarschijnlijk zeggen dat het geen *Twee weken weg* was, en ze zouden ongetwijfeld gelijk hebben – dus moest ik alles laten zoals het was en geen slapende honden wakker maken.

Twee weken weg

1

Op regenachtige dagen, wanneer de wolken voortjoegen op een westenwind, kwamen de voorboden van mooi weer van de andere kant van de spoordijk aan het eind van de tuin. Wanneer mevrouw Stevens bijzonder graag wilde dat het opklaarde, keek ze heel vaak om de hoek van de zijdeur om de horizon van de spoordijk af te speuren naar een streepje lichtere lucht.

De dijk, die zich ononderbroken naar rechts en links uitstreckte, verdeelde de wereld voor mevrouw Stevens. Aan haar kant had ze Dulwich en haar huis, lange vriendelijke straten, met hier en daar een huis van mensen die ze kende. Aan haar kant doemde ook, een kleine kilometer achter de daken van de huizen, het Crystal Palace op, dat in de herfst soms gouden vierkantjes zonsondergang naar hen toe flitste. Daar ver achter kreeg je het open veld en de bomen – groene hoekjes heide waar ze altijd waren gaan picknicken toen Dick en Mary nog klein waren.

Aan de andere kant van de dijk lag de andere helft van mevrouw Stevens' wereld, de helft die ze nauwelijks kende. Herne Hill, Camberwell en de lichtjes van Londen, die bij een bewolkte lucht schenen als zwavelkaarsen in een donkere, ongebruikte ziekenkamer en in heldere nachten iets wegwasten van het donkerblauw van de sterrenhemel.

Aan het eind van de Corunna Road dook een geasfalteerd voetpad onder de dijk en kwam er aan de andere kant weer uit, maar mevrouw Stevens drong zelden ver door in die andere kant van de wereld. Ze deed boodschappen in

Dulwich en had daar haar vriendinnen. Mooie zaterdagmiddagen lokten hen naar het zuiden, naar het open veld en de bomen, in de richting van Bromley.

Hoewel ze al de volle twintig jaar van haar huwelijk op Corunna Road nummer 22 woonde, had mevrouw Stevens vrijwel geen idee wat er net aan de andere kant van hun tuin lag, achter de spoordijk.

Ze had weleens geprobeerd meer te weten te komen wanneer ze er in een trein langsreed. Maar de trein zat altijd vol en bij het passeren van hun huis kon ze niet snel van het ene naar het andere raam rennen om beide kanten te bekijken. Daardoor was het haar nooit gelukt het raadsel op te lossen van wat er nu precies aan de andere kant lag, hoewel één ding haar altijd opviel, omdat het haar met trots vervulde. Terwijl de trein over de dijk ratelde, gleed er een panorama van een strook van dertig tuinen voor haar ogen langs, de dertig tuinen die de even nummers van de Corunna Road vormden. Er was er niet één die er zo mooi bij lag als die van nummer 22, met zijn kort gemaaide gazon, keurige borders en zijn seringboom. Nummer 22 was de enige waar geen halve bakstenen of ongebruikte vuilwateremmers op het dak van de schuur lagen.

Maar op deze druipende septembermiddag zag de tuin er treurig en akelig uit. Het was die morgen al vrij vroeg gaan regenen: het had gedrupt toen ze even over elven bij de slager vandaan was gekomen, en nu, om vijf uur, vulde een stille, lusteloze regen de kuilen in de paden. Ze was ontdaan en ongelukkig. De laatste avond voor hun vakantie was altijd een familiefeest. Toen Dick en Mary nog klein waren, was het een avond geweest die zich bijna had kunnen meten met kerstavond, een avond die soms was verkozen tot de beste van de hele vakantie, hoewel hij thuis werd doorgebracht en de zee nog bijna honderd kilometer weg was.

Maar de zee lonkte steevast op die avond, en wanneer meneer Stevens als altijd na het eten door de tuin wandelde, kon hij de ziltheid bijna proeven in de lucht. Meneer Stevens had de gewoonte om op de avond voor hun vertrek langer dan normaal in de tuin te dralen: de zaak lag achter hem, hij had de klep van zijn bureau dichtgeslagen voor veertien heerlijke dagen, en hij had graag het gevoel dat de vakantie op die avond begon. Op het kleine gazon buiten, in de schemering, zette hij zijn borstkas open en ademde hij de lucht in. Daarna ging hij naar zijn slaapkamer om de kleren klaar te leggen die hij aan zee zou dragen, zijn grijze flanellen broek, zijn tweedjasje, stevige bruine wandelschoenen en een zachte tweed pet. Maar hij zou de pet zelden ophebben. Gedurende de volle veertien dagen hadden zon en wind vrij spel in zijn dunne bruine haar.

Mevrouw Stevens tuurde opnieuw naar buiten. Als het maar ophield met regenen! Het zou een domper op de hele vakantie zetten als ze van deze eerste avond werden beroofd – al zou het een positieve tegenslag zijn omdat hij hun weliswaar was ontnomen, maar hij officieel helemaal niet bij de vakantie hoorde.

De avond werd ook altijd gekenmerkt door een speciale maaltijd. Dit jaar was het gekookt rundvlees, omdat je daar goed boterhammen mee kon beleggen voor in de trein en alles eenvoudig was af te wassen, waardoor er meer tijd was om na afloop de laatste dingen te pakken. Daarna volgden er appelbollen, het favoriete toetje van meneer Stevens.

Het was al over vijven. Over een uur zou het gezin thuiskomen. Meneer Stevens het eerst (op deze specifieke avond vertrok hij altijd stipt op tijd), daarna Dick en dan Mary. Om zeven uur zouden ze allemaal thuis zijn. Stel je voor dat het de volle twee weken zo bleef regenen! Dat was eens